

до безпідметових китайських речень англійською мовою, визначених Ван Маньяном, є повною і приміною до різноманітних мовленнєвих ситуацій. Серед них: 1) компенсація підмета відповідними займенниками; 2) переклад пасивним реченням; 3) переклад директивним реченням; 4) переклад за допомогою конструкції *there + be* (для китайських речень типу «існування-наявності»); 5) переклад за допомогою формального

підмета «It». Залучення тої чи іншої перекладацької стратегії має визначатися не лише граматичними нормами мови перекладу, але й мовленнєвими традиціями, мовленнєвою ситуацією та контекстом. Лише комплексне дотримання цих принципів матиме своїм результатом адекватний переклад та збереження автентичності як повідомлення так і способу його вираження в мові перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 张思洁, 张柏然. 形合与意合的哲学思维反思. 中国翻译, 2001 年第4期。
2. 范晓. 汉语的句子类型. 语文出版社, 1998 年版。
3. 论无主句系统. 长沙电力学院学报, 社会科学版, 2000 年第3期。
4. 王满良. 汉语无主句的英译原则. 外语教学, 2000 年第2期。
5. 张书健, 李玲. 汉语无主句翻译策略探究. 上海翻译, 2010 年第 4 期。
6. 黄洋楼. 汉英互译使用技巧. 广州, 华南理工大学出版社, 2004 年。

УДК 778.534.45: 81'25

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.2.25>

КІНОПЕРЕКЛАД ЯК ВИД АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ

FILM TRANSLATION AS A TYPE OF AUDIOVISUAL TRANSLATION

Гаман І.А.,

orcid.org/0000-0002-9042-5162

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Чайковська О.Ю.,

orcid.org/0000-0001-9945-4296

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

У статті розглянуто важливість кіноперекладу для перекладу фільмів та серіалів різними мовами. Авторами зазначені різні види кіноперекладу, такі як субтитрування, дублювання та озвучення, їхні особливості та умови застосування. Кінопереклад виконує важливу роль у збереженні смислу та стилю оригінального фільму для глядачів, що говорять іншими мовами. Кіноперекладачі мають враховувати культурні контексти та історичні посилання, що стосуються оригінального фільму. Переклад фільмів та серіалів сприяє культурному обміну та взаєморозумінню між народами, розширюючи можливості глядачів насолоджуватися кіно з усього світу.

Субтитри, дублювання і синхронний закадровий переклад є видами кіноперекладу, які дозволяють глядачам сприймати відеоконтент різними мовами. Субтитри використовуються для текстового відображення діалогів на екрані, а дублювання заміняє оригінальну звукову доріжку на мову цільової аудиторії. Синхронний закадровий переклад має на меті озвучення реплік акторів іншою мовою, зберігаючи при цьому оригінальну звукову доріжку. Існують варіації закадрового озвучення: одноголосий і двоголосий варіанти. Кожен вид кіноперекладу має свої переваги та обмеження, і вибір перекладу для кожного кінопродукту залежить від бюджету, культурних надбань та вподобань аудиторії.

Кінопереклад є важливим для культурного обміну та взаєморозуміння між народами. Він акцентує увагу на ролі кіноперекладачів у збереженні оригінального контексту фільму та передачі його емоційної сутності. Передача іронії, гумору та культурних алюзій у перекладі може стати для перекладачів викликом, як і способи передачі емоцій під час перекладу, включно з використанням адекватних мовленнєвих еквівалентів та урахуванням інтонації

і голосу акторів. Розвиток технологій сприяє автоматизації процесу перекладу кінематографічних картин, але людська експертиза залишається невід'ємною.

Ключові слова: кінопереклад, аудіовізуальний переклад, субтитрування, дублювання, синхронний закадровий переклад.

The article discusses the importance of film translation for translating movies and TV series into different languages. The authors outline different types of film translation, such as subtitling, dubbing and voice-over, their features and conditions of application. Film translation plays an important role in preserving the meaning and style of the original film for viewers who speak other languages. Film translators must take into account the cultural contexts and historical references related to the original film. The translation of various kinds of films and TV series promotes cultural exchange and understanding between nations, expanding the ability of viewers to enjoy movies from around the world.

Subtitling, dubbing, and simultaneous voice-over translation are types of film translation that allow viewers to perceive video content in different languages. Subtitling is used to display dialogues on the screen in text, while dubbing replaces the original audio track with the language of the target audience. Simultaneous voice-over translation is aimed at voicing actors' lines in another language, while preserving the original soundtrack. There are variations of voice-over: one-voice and two-voice versions. Each type of film translation has its own advantages and limitations, and the choice of translation for each film product depends on the budget, cultural heritage and audience preferences.

Film translation is important for cultural exchange and understanding between nations. It emphasizes the role of film translators in preserving the original context of the film and conveying its emotional essence. The conveyance of irony, humor and cultural allusions in translation can be a challenge for translators. The article also discusses ways to convey emotions in translation, including using adequate speech equivalents and taking into account the tone and voice of the actors. Advances in technology are helping to automate the process of translating motion pictures, but human expertise remains essential.

Key words: film translation, audiovisual translation, subtitling, dubbing, voice-over.

Постановка проблеми. Кінопереклад є невід'ємною складовою процесу створення фільмів і серіалів, що дозволяє глядачам насолоджуватися кіноконтентом з усього світу, незалежно від їхньої рідної мови. Він є складною перекладацькою діяльністю, яка передбачає переклад діалогів, звукових ефектів, пісень, коментарів, вигуків, емоційних складових мовою цільової аудиторії.

Аудіовізуальний переклад охоплює різні види перекладу, як-от субтитрування, дублювання, синхронний закадровий переклад та власне кінопереклад. Кожен з цих видів має свої особливості.

Кінопереклад виконує важливе завдання – зберегти смисл, стиль і емоційну палітру оригінального фільму, адаптувавши його для глядачів, які говорять різними мовами. Кіноперекладачі мають враховувати не лише лексичні й граматичні особливості, але й культурні контексти, історичні посилання і жаргонні вирази, які стосуються оригінальної версії фільму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям для написання цієї статті слугували праці українських та європейських мовознавців і перекладачів *Г. Готтліба*, *Х. Д. Сінтаса*, *Ф. Карамітроглу*, *Г. М. Кузенко*, *Н. В. Бідасюк* та інших, які у своїх роботах займалися дослідженням аудіовізуального перекладу як важливого аспекту процесу Євроінтеграції; субтитруванням в перекладі як інструментом формування професійної ідентичності перекладачів; жанрово-стилістичними особливостями перекладу субтитрів; технічними складовими аудіовізуального перекладу.

Постановка завдання. Стаття ставить за мету дослідити роль кіноперекладу як важливого елементу аудіовізуального перекладу; проаналізувати різні види кіноперекладу, як-от субтитрування, дублювання та синхронний закадровий переклад, пояснити їхні особливості та вплив на сприйняття і розуміння фільмів аудиторією. Крім того, стаття має на меті розкрити важливість культурної адаптації і збереження автентичності оригінального фільму під час кіноперекладу.

Виклад основного матеріалу. Одним з найпоширеніших видів кіноперекладу є субтитрування. Цей вид дозволяє глядачам зчитувати переклад з екрану, не змінюючи оригінальну звукову доріжку. Субтитри можуть бути використані для перекладу фільмів будь-якою мовою, що робить їх універсальним засобом комунікації.

Субтитри – це текстове відображення розмовної мови у відео за допомогою письмового тексту, що можна побачити на екрані [1, с. 36]. Такий вид кіноперекладу бере початок з 1928 року. Ця сфера перекладацької індустрії розширюється, оскільки аудіовізуальний контент постійно розвивається в різних частинах світу. Сьогодні більшість доступних нам відео на просторах інтернету мають субтитри різними мовами.

Х. Барнхорн описує два види субтитрів [1, с. 38]:

1. Внутрішньомовні субтитри: субтитри тією ж мовою, що й оригінал, переважно створені для людей з порушеннями слуху та тих, хто хоче вивчити мову.

2. Міжмовні субтитри: переклад субтитрів з однієї мови іншою.

Субтитри мають бути синхронізовані з діалогами та з тим, що відбувається на екрані. Ю. Хаїко [2, с. 56] вважає, що основним правилом створення субтитрів є те, щоб вони займали не більше ніж два рядки, тому зміст діалогів потрібно помістити в цей часовий проміжок. Ф. Карамітроглу дослідив, що в середньому глядач може зчитувати 150–180 слів за хвилину, тобто 2,5–3 слова за секунду [3, с. 82].

Іншим видом кіноперекладу є дублювання. При дублюванні озвучуються всі репліки у фільмі мовою цільової аудиторії і озвучення синхронізується з оригінальними рухами акторів на екрані. Цей вид широко використовується в країнах, де звичайне використання субтитрів не є загальноприйнятим. Дублювання дозволяє глядачам більш інтенсивно зануритися в фільм, оскільки вони можуть слухати його рідною мовою.

За Х. Д. Сінтасом дублювання – це вид аудіовізуального перекладу, під час якого звукова доріжка оригінального відеопродукту повністю замінюється звуковою дорізкою цільової мови [4, с. 176]. Дублювання орієнтоване на цільову аудиторію і це змушує перекладача адаптувати вихідний текст, який у підсумку має відповідати стандартам, існуючим у цільовій мові.

Мета такого виду кіноперекладу – справити на глядача таке враження, ніби актори розмовляють мовою оригіналу. Викликом стає переклад діалогів таким чином, щоб вони відповідали рухам губ акторів, узгоджувались з їхніми жестами, а паузи на екрані відповідали паузам у мовленні [5, с. 296]. В. Пушина та А. Сітко додають, що професійний перекладач також додатково позначає інтонації, придиhi, паузи тощо. Дублювання вважається найдорожчим видом кіноперекладу, а також потребує найбільше часу: створення перекладу → його редагування → узгодження зі звуком / зображенням → пошук акторів для дублювання → дублювання → узгодження технічних моментів [6, с. 122].

Синхронний закадровий переклад є іншим видом кіноперекладу, коли репліки акторів озвучуються іншою мовою. Цей вид часто використовується під час перекладу анімаційних фільмів, мультсеріалів і документальних фільмів. Проте під час закадрового озвучення звукова доріжка оригінальної мови залишається.

Закадрове озвучення одним або двома акторами передбачає, що в першому випадку всі ролі озвучує один актор, найчастіше чоловік. Саме одна людина відповідає за озвучення усіх персонажів. Таке озвучення має повільний темп та зазвичай передре оригінальному діалогу на кілька секунд.

Гучність оригінального звуку знижують, тому краще чути накладений на оригінальну звукову доріжку переклад [7, с. 132].

При двоголосому закадровому озвученні – всі чоловічі ролі озвучує один актор і всі жіночі ролі озвучує одна акторка. Такий вид озвучення малобюджетний, зазвичай використовується для перекладу документальних фільмів, інтерв'ю та шоу-програм. Він популярний в країнах, де бюджет на переклад обмежений, особливо в Східній Європі та Азії.

Синхронний закадровий переклад – це вид аудіовізуального перекладу, при якому, на відміну від дублювання, голоси акторів накладаються на оригінальну звукову доріжку, тобто глядач може почути оригінальні висловлювання акторів у фоновому режимі [7, с. 133].

Недоліком закадрового перекладу є те, що перекладач робить дуже мало змін в інтонації, і тому важко зрозуміти, коли і з якими емоціями говорить певний персонаж.

Кінопереклад має велике значення для культурного обміну та взаєморозуміння між народами. Він допомагає просувати культурну диверсифікацію та розширює можливості глядачів насолоджуватися фільмами з усього світу. Кіноперекладачі виконують важливу роль у збереженні оригінального контексту фільму та передачі його емоційної сутності.

Однак кінопереклад також може мати низку труднощів. Іронія, гумор, жарти та культурні алюзії не завжди легко адаптувати мовою перекладу. Кіноперекладачі мають шукати баланс між точністю перекладу та збереженням оригінального духу фільму [8, с. 195].

Одним із основних викликів під час перекладу фільму є передача широкого спектру емоцій, які присутні у оригіналі, іншою мовою. Емоції можуть бути виражені через мову тіла, інтонацію, голос, міміку та інші аспекти акторської гри, тобто вербально, невербально та паравербально.

Один із способів передачі емоцій у перекладі фільмів – використання адекватних мовленнєвих еквівалентів. Перекладач враховує культурні особливості мови, якою здійснюється переклад, та шукає відповідні висловлювання, що відтворюють аналогічні емоції, висловлені в оригінальному фільмі. Це може передбачати пошук еквівалентів для певних жаргонних висловів, метафор або ідіом, що використовуються у діалогах [9, с. 28].

Також інтонація і голос акторів відіграють важливу роль у передачі емоцій. В неконтрольованих діалогах, наприклад, жарти або сміх,

актори можуть використовувати інтонацію, яку важко передати у перекладі.

Культурний контекст має велике значення під час перекладу фільму. Різні культури мають свої унікальні емоційні концепти та вирази. Перекладач має усвідомлювати нюанси концептів та знайти способи втілити їх у перекладі, щоб глядачі іншої культури могли зрозуміти і сприйняти емоції, які передаються у фільмі [10, с. 210].

Однак важливо зауважити, що переклад усіх без винятку емоцій з оригінального фільму іншою мовою може бути неможливим. Деякі емоційні відтінки втрачаються під час перекладу через різницю у культурних, мовних і лінгвістичних особливостях [11, с. 59]. Тому важливо, щоб перекладачі прагнули зберегти якомога більше емоційної сутності оригіналу, але з урахуванням контексту мови перекладу.

Завдяки розвитку технологій процес кіноперекладу стає дедалі більш автоматизованим. Штучний інтелект і комп'ютерні програми допомагають перекладачам синхронізувати та підібрати необхідні еквіваленти. Однак людська експертиза залишається невід'ємною складовою кіноперекладу, оскільки тільки людина може враховувати всі тонкощі та контекстуальні особливості перекладу.

Кінопереклад є невід'ємною частиною аудіовізуального перекладу, що дозволяє глядачам з усього світу насолоджуватися кінопродуктами всесвітньо- та маловідомих режисерів та акторів, що розповідають унікальні та захоплюючі історії. Він вимагає від перекладачів не лише мовної компетенції, але й вміння передати суть оригіналь-

ного фільму, зберігаючи його естетичні та культурні аспекти.

Популярність кінематографу зростає з кожним роком. Ми можемо спостерігати за виходом нових фільмів, серіалів, анімаційних фільмів. Саме тому переклад кінематографічних картин завжди актуальний, а робота перекладачів у цій галузі – затребувана.

Висновки. Основними видами кіноперекладу є: дублювання, субтитрування та закадровий переклад. Субтитрування – це текстове відображення мови акторів у відео за допомогою письмового тексту, що відображається на екрані. Під час дублювання озвучуються усі репліки у фільмі мовою цільової аудиторії і озвучення синхронізується з оригінальними рухами акторів на екрані. Синхронний закадровий переклад – це аудіовізуальний вид перекладу, під час якого голоси акторів записуються на оригінальну звукову доріжку, яку можна почути у фоновому режимі. Кожен вид кіноперекладу має свої переваги та недоліки, зважаючи на вартість, часовитратність, актуальність перекладу.

Переклад фільмів – складний процес, який вимагає не лише точного перекладу висловлювань акторів, але й передачі емоційної палітри оригінального твору. Перекладачі мають досконало володіти мовами та усвідомлювати особливості культур, щоб ефективно передати емоційний досвід глядачам з усього світу. Це вимагає творчого підходу і вміння знайти адекватні лінгвістичні рішення для передачі емоційної глибини фільму, зберігаючи його автентичність і силу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Barnhoorn H. Informationsverlust beim audiovisuellen Übersetzen. Ein Vergleich zwischen dem Untertiteln und der Synchronisation anhand von Sunset Boulevard, 2013. 98 S.
2. Haikuo Y. English-Chinese Film Translation. *Journal of Translation*, Vol. 9, No. 2. 2013. pp. 55–65.
3. Karamitroglou F. Towards a Methodology for the Investigation of Norms in Audiovisual Translation. ISBN: 978-90-420-0619-5, 2000. 300 p.
4. Diaz-Cintas J. The Didactics of Audiovisual Translation / J. DiazCintas. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2008. 263 p.
5. Серебрянська О. В. Кінопереклад: специфіка та стратегії. Наукові записки Національного університету «Острозька академія» 2016. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/5058/1/108.pdf> (дата звернення 23.05.2023).
6. Пушина В., Сітко А. Особливості аудіовізуального перекладу. *Sociocultural and Pragmatic Aspects of Translation / Interpreting*, Київ. Режим доступу: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/4771783.pdf> (дата звернення 22.05.2023).
7. Reinhart S. Untertitelung – über die etablierten Normen hinaus. Georg Olms Verlag, 2018. URL: https://reinhart.de/wp-content/uploads/2020/03/2018_U%CC%88ber-die-Sprache-hinaus_Reinhart.pdf (дата звернення 23.05.2023).
8. Anderman G. Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen / G. Anderman, J. Diaz-Cintas., 2009. 272 p.
9. La Torre M. Defining the Audiovisual Industry. *The Economics of the Audiovisual Industry: Financing TV, Film and Web*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014. pp.16–34.

10. Diaz-Cintas J. Audiovisual Translation: Taking Stock. Cambridge Scholars Publishing, 2015. URL: <https://www.cambridgescholars.com/resources/pdfs/978-1-4438-7432-8-sample.pdf> (дата звернення 23.05.2023).

11. Stein T. Die audiovisuelle Übersetzung von Wortspielen. Die audiovisuelle Übersetzung von Wortspielen am Beispiel der ecuadorianischen Webserie Enchufe. Pandaemonium, São Paulo, v. 21, n. 35, set.-dez., 2018. pp. 47–68.

УДК 81'25:004

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.2.26>

ВІДТВОРЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНИХ ТВОРАХ (НА ПРИКЛАДІ СЕРІЇ ФІЛЬМІВ «ЗОРЯНІ ВІЙНИ»)

RENDERING OF PROPER NAMES IN SCIENCE FICTION (BASED ON “STAR WARS” MOVIE SERIES)

Конкульовський В.В.,

orcid.org/0000-0003-0950-8508

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії і практики перекладу

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Мамрош І.Я.,

orcid.org/0009-0005-9927-6473

студентка I курсу магістратури факультету іноземних мов

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

З кожним роком жанр наукової фантастики стає ще популярнішим в Україні, а тому зростає потреба у перекладі такої англійської продукції. Зараз ведеться активна робота над гідним представленням книг та фільмів даного жанру на українському ринку. У процесі перекладу науково-фантастичних творів можна стикнутися із багатьма суперечливими та складними питаннями, зокрема відтворенням власних назв. Незважаючи на велику кількість наявних матеріалів, присвячених дослідженню різних аспектів відтворення власних назв, необхідно детальніше систематизувати теорію та розглянути конкретні приклади застосування цієї теорії, зокрема у сфері кіноперекладу.

У статті розглянуто основне визначення терміну «наукова фантастика» та як цей жанр розвинувся із літературного у кінематографічний, а також зазначено чому фільм «Зоряні війни» є одним із найяскравіших представників цього жанру.

Оскільки у даному творі присутня велика кількість власних назв, у статті проаналізовано та систематизовано їхні основні способи відтворення, попередньо розглянувши та дослідивши праці відомих українських науковців. Виокремлено три основні прийоми відтворення власних назв – це транскрипція, транслітерація і калькування. У праці наведені приклади використання цих прийомів, описані їхні переваги та недоліки. Варто зазначити, що вибір способу відтворення тієї чи іншої назви залежить від перекладача та контексту, з яким доводиться мати справу.

У статті викладено детальний аналіз використання трьох основних способів відтворення власних назв, використовуючи матеріали українського перекладу франшизи «Зоряні війни». В аналізі також враховані особливості кіноперекладу і розглянуто декілька способів перекладу певних назв. Наведені приклади демонструють, що правильна та грамотна систематизація теорії допомагає швидше й ефективніше визначити адекватний вибір прийому, а також значно полегшує роботу перекладача при такій великій кількості власних назв.

Ключові слова: наукова фантастика, кінопереклад, власна назва, транскрипція, транслітерація, калькування.

Every year the science fiction genre is becoming even more popular in Ukraine and therefore the need for translation of such products in English is growing. Currently active work is underway to ensure a decent representation of books and films of this genre on the Ukrainian market. In the process of translating science fiction, one can encounter many controversial and difficult issues, in particular, the rendering of proper names. Despite the large number of available materials devoted to the study of various aspects of rendering proper names, it is necessary to systematize the theory and consider specific examples of the theory application, in particular in the field of film translation.

The article examines the basic definition of the term “science fiction” and how this genre developed from literary to cinematic and also indicates why the “Star Wars” movies are one of the most prominent genre representatives.

Since these movies contain a large number of proper names, the article analyzes and systematizes their rendering methods, having previously considered and researched the works of famous Ukrainian scientists. There are three main rendering methods –transcription, transliteration and calque. The examples of using these methods are mentioned and